

УДК:314.24 (477:061.ЄС):37:001

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС: СПІВПРАЦЯ У СФЕРІ ОСВІТИ І НАУКИ

Оксана Краєвська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Січових Стрільців, 19, м. Львів 79000, Україна, тел. (032)239-46-56,
e-mail: okraj@ukr.net*

Схарактеризовано співробітництво між Україною та ЄС у сфері освіти і науки відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, підписаної у 2014 р. З'ясовано політичні і правові аспекти співпраці між Україною та ЄС з питань освіти та науки на сучасному етапі та в контексті імплементації положень нової угоди. Досліджено перспективи залучення нашої держави до Європейського освітнього простору в контексті участі України в Болонському процесі, адже освітні програми, що фінансують з бюджету ЄК, мають на меті надання підтримки країнам-партнерам у реформуванні системи вищої освіти відповідно до принципів Болонського процесу. У травні 2005 р. наша держава підписала Болонську декларацію та стала активним учасником цих процесів.

Важливість дослідження освітньої політики ЄС зумовлена також безпосереднім сусідством України і ЄС та зростанням зацікавлення українського суспільства до можливостей та перспектив реалізації євроінтеграційних прагнень України на сучасному етапі та використання позитивної динаміки співробітництва в освітній сфері та перспектив запровадження Болонського процесу в Україні. Останнє розширення ЄС створило принципово нову ситуацію на Європейському континенті та наблизило кордони ЄС безпосередньо до кордонів України, що впливає як на відносини між Україною та ЄС, так і на розвиток України загалом.

У межах освітньої політики ЄС та програм зовнішньої допомоги Європейський Союз впроваджує низку заходів у сфері освіти, які доповнюють внутрішні програми ЄС. Особливу увагу приділено саме системі вищої освіти, яка відіграє ключову роль у розвитку сучасного суспільства, сприяючи соціальному, культурному та економічному розвитку, популяризації загальноєвропейських етичних та культурних цінностей та підготовці лідерів майбутнього. Україна також є активним учасником європейських освітніх програм та проєктів, серед яких: Темпус, Еразмус Мундус, Вікно зовнішньої співпраці Еразмус Мундус та Програма Жана Моне.

З 2014 р. ЄС запроваджує нові програми у сфері освіти та науки – ними стали освітня програма Еразмус+, яка об'єднала усі зазначені програми на період 2014–2020 рр., та підтримує проєкти, партнерства, заходи і мобільність у сфері освіти, підготовки, молоді і спорту, а також науково-дослідна програма Горизонт 2020. Описано концепції, механізми реалізації співпраці між Україною та ЄС в освітній та наукових сферах в контексті реалі-

зації угоди про асоціацію на основі використання передового досвіду, а також перспективи участі України у цих нових європейських програмах.

Ключові слова: Європейський Союз (ЄС), освітня політика ЄС, європейський освітній простір, Україна, Угода про асоціацію між Україною та ЄС, Еразмус Мундус, Темпус, Еразмус+, Горизонт 2020.

Процес європейської інтеграції не може обмежуватися лише політичними та економічними чинниками. Він повинен охоплювати всі сфери суспільного життя: економічну, політичну, правову, наукову, культурну та освітню. Окрім того, саме гуманітарний розвиток суспільства є головною передумовою і запорукою успішного розвитку. Серед інших чинників інтеграція в освітній сфері слугує одним з найважливіших – довгостроковим чинником усього процесу. Адже саме освіта значною мірою закладає погляди, цінності, способи сприйняття й інтерпретації світу тощо. Отож, близькість чи принаймні співмірність освіти має стати ефективним стимулятором процесу європейської інтеграції України на тривалу перспективу.

Розвиток освіти в нашій державі потрібно спрямовувати як модель нового століття з урахуванням національних традицій культури й освіти, так і сучасних позитивних світових тенденцій розвитку освіти. Пріоритетна увага держави до освіти, її повноцінна бюджетна підтримка повинна відповідати реальним потребам сучасної та майбутньої України. Саме цілеспрямована державна освітня політика може сприяти зростанню добробуту кожного громадянина і конкурентоспроможності всієї країни. Суспільству треба розглядати освіту як національне багатство, вводити її у перелік основних пріоритетів, об'єктів першочергової підтримки. Для формування та реалізації державної освітньої політики варто також сформулювати принципи та основні положення, на яких ґрунтується державна політика у сфері освіти, її напрями та цілі [7].

У межах освітньої політики ЄС та програм зовнішньої допомоги Європейська Комісія впроваджує низку заходів у сфері освіти, які доповнюють внутрішні програми ЄС. Особливу увагу приділено саме системі вищої освіти, яка відіграє ключову роль у розвитку сучасного суспільства, сприяє соціальному, культурному та економічному розвитку, популяризації загальноєвропейських етичних та культурних цінностей та підготовці лідерів майбутнього. Європейська Комісія впроваджує низку міжнародних програм співпраці у сфері вищої освіти [6]. Україна також є активним учасником європейських освітніх програм та проєктів, серед яких: Темпус, Еразмус Мундус, Вікно зовнішньої співпраці Еразмус Мундус та Програма Жана Моне [2; 3; 10].

З 2014 р. ЄС запровадив нові програми у сфері освіти та науки. Ними стали освітня програма Еразмус+, яка об'єднала всі зазначені програми на період 2014–2020 рр. та підтримує проєкти, партнерства, заходи і мобільність у сфері освіти, підготовки, молоді і спорту, а також науково-дослідна програма Горизонт–2020. Україна

є країною-партнером програми Еразмус+ і має змогу брати участь у конкурсах відкритих для всіх країн-партнерів у рамках **Міжнародного виміру програми [1]**.

Співпраця між Україною та ЄС регулюється положеннями Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, підписаною у 2014 р. У частині 5 «Економічна і секторальна співпраця» Угоди про асоціацію, яка разом з розділом про торгівлю є ядром угоди, містяться конкретні заходи з гармонізації політик України та ЄС, тобто Україна поступово (головно протягом 1–5 років) імплементуватиме європейське законодавство (усього близько 300 регламентів, протоколів і директив) та вживатиме заходи для реформування економіки [8]. Виділяють 28 напрямів політик для гармонізації, серед яких є й співпраця у сфері досліджень і розвитку, освіта, навчання тощо.

Отже, у сфері освіти всі зміни, передбачені в Угоді, націлені на те, щоб українська бюрократія, яка висуває вимоги до отримання освіти, відповідала європейській [9]. Угода передбачає, що система професійно-технічної освіти в Україні має бути сумісна з потребами української економіки, а також з освітніми стандартами ЄС. Тобто Україна та ЄС працюватимуть над тим, щоб за предметами та спеціальностями українське ПТУ не відрізнялося від будь-якого аналогічного навчального закладу ЄС.

У вищій освіті сторони декларують продовження співпраці в рамках Болонського процесу. Процес створення єдиного європейського освітнього простору почався ще наприкінці 70-х рр. ХХ ст., але офіційною датою початку процесу є 19 червня 1999 р., коли підписано Болонську угоду. Україна підписала угоду 2005 р. Болонський процес розпочали для підвищення конкурентоспроможності європейської освіти, підвищення мобільності студентів та викладачів (наприклад, за програмою Еразмус студенти можуть 1–2 семестри провчитися в іншій країні, а отримані там кредити (оцінки) будуть зараховані в «рідному» навчальному закладі, тобто ні студент, ні викладач не прив'язаний лише до одного ВНЗ чи навіть країни); можливості простішого працевлаштування випускників відповідно до принципу вільного руху робочої сили в межах ЄС, – адже в університетах, які приєдналися до процесу, ввели систему оцінювання знань, за якою стало легко визначити рівень підготовки та ступінь випускників (кредитно-модульна система, яка дає змогу одразу визначити, скільки годин студент вивчав той чи інший предмет і наскільки інтенсивні завдання виконував; рівні бакалаврів, магістрів та докторів наук).

Болонський процес не передбачає запровадження однакових навчальних програм в усіх університетах Зони європейської вищої освіти, але робить їх співмірними, а освітні системи різних країн чи навіть університетів – зрозумілишими. Зокрема, в Угоді про асоціацію не йдеться про взаємне визнання дипломів Україною та ЄС. Це питання регулюється окремими двосторонніми угодами. У майбутньому в разі успішної реалізації Україною Болонського процесу та визнання кваліфікацій потреба в нострифікації дипломів зникне сама собою.

В Угоді йдеться про те, що має відбутися уніфікація професійного досвіду українських і європейських фахівців. В ЄС нині це відбувається на підставі

складної директиви, яка визначає, як різні рамки кваліфікацій узгоджуються в різних країнах.

Угода закладає процедуру постійного діалогу й усунення перешкод, пов'язаних з визнанням кваліфікацій і досвіду роботи, необхідних для надання певних послуг, через консультації в Комітеті асоціації з питань торгівлі. Йдеться про те, що коли в якійсь із країн-членів ЄС працівникам не зараховують досвід роботи, або кваліфікаційний рівень, здобутий в Україні, то Українська Сторона має поставити це питання, і рішення щодо нього має бути записане в додатку до угоди.

Переліку конкретних професій і їхніх кваліфікаційних рівнів в Угоді немає, тому що на момент її написання цих даних не було, адже українські фахівці не могли у значних кількостях виїздити для надання послуг в ЄС, тому не було зрозуміло, які професії треба вписувати в угоду [9].

Щодо наукової сфери, то з 1 січня 2014 р. ЄС виділяє на розвиток науки в наступні 7 років 80 млрд євро. Українці зможуть отримувати гроші для проведення досліджень, однак спершу потрібно навчитися знаходити партнерів серед членів програми. Україна має стати частиною Європейської дослідницької зони. Угода передбачає для науковців створення комфортної роботи вдома, спільні розробки України і ЄС в космічній галузі. Після підписання Угоди про асоціацію Україна не стає автоматично асоційованим учасником РП8, але подати заявку на участь стає простіше, адже залучення України до співпраці в рамках програми Горизонт–2020 визначене як одна з цілей наукової кооперації в Угоді [5].

Україна та ЄС визначили в Угоді основні напрями співробітництва у сфері науки й технологій (Глава 9 Розділу 5) [5]:

- залучення України до Європейського дослідницького простору;
- зміни в науковому менеджменті та реорганізація наукових установ в Україні в такому напрямі, щоб їхні розробки сприяли розвитку конкурентоспроможної економіки і суспільства, яке ґрунтується на знаннях;
- Україна поступово наблизатиме свою політику і право у сфері науки і технологій до стандартів ЄС.

Україна зможе брати участь у Рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій Горизонт–2020 за допомогою традиційних засобів: обміну інформацією між чиновниками у сфері науки й технологій, обміну досвідом у сфері управління науково-дослідними установами з метою поліпшення їхньої діяльності, спільної реалізації наукових програм і досліджень, навчання спеціалістів за програмами обміну, організації спільних наукових заходів тощо.

Отже, окрім євроінтеграції в освітній сфері, через систему освіти активніше можна сформувати усвідомлення найширшими верствами українського громадянства необхідності якомога повнішої реалізації загалом стратегічного курсу України на інтеграцію в європейські та світові структури з метою захисту власних національних інтересів та реалізації духовного й інтелектуального потенціалу українського народу на благо нинішніх і майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Еразмус+: про програму: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.erasmusplus.org.ua/erasmus/pro-prohramu.html>
2. Краєвська О. Освітня політика Європейського Союзу: становлення та механізми реалізації / О. Краєвська // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2011. – Вип. 28. – С. 53–66.
3. Краєвська О. Стан та перспективи співробітництва України та ЄС в освітній сфері / О. Краєвська // Збірник матеріалів III щорічної міжнародної науково-практичної конференції «Європейський Союз та Україна: перспективи трансформації двосторонніх відносин» (м. Львів, 25 жовтня 2013 року). – С. 305–308 (тези)
4. На шляху до Європейського простору вищої освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tempus.org.ua/uk/vyshha-osvita-ta-bolonskyj-proces/informacijno-analitychni-materialy.html>
5. Наука, космос і технології. Українським науковцям Асоціація дозволяла б нормально працювати вдома (ІНФОГРАФІКА), 26/11/2013, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/49950/Nauka_kosmos_i_tehnologiji_Ukrajinskym_naukovcam_Asociacija
6. Освітні програми Європейської Комісії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eu-edu.org/ua/euedu1.html>
7. Проблеми та перспективи входження України в європейський інтелектуальний простір: освітні аспекти // Збірник науково-експертних матеріалів, Київ – 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/book/Osvita/index.htm>
8. Угода про Асоціацію з ЄС. Що зміниться? (ІНФОГРАФІКА), 23/09/2013, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/48584/Ugoda_pro_Asociaciju_z_JeS_Shho_zminytsa
9. Угода про асоціацію з ЄС: соціальна політика й освіта (ІНФОГРАФІКА), 20/11/2013, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/49789/Ugoda_pro_asociaciju_z_JeS_socialna_polityka
10. Україна в Європейських освітніх програмах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eu-edu.org/ua/euedu67.html>

Стаття надійшла до редколегії 16.12.2014.

Прийнята до друку: 20 грудня 2014 р.

THE ASSOCIATION AGREEMENT BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND UKRAINE: COOPERATION IN THE FIELDS OF EDUCATION AND SCIENCE

Oksana Krayevska

*Ivan Franko National University of Lviv,
Sichovych Striltsiv Str. 19, Lviv 79000, Ukraine, tel. (032) 239-41-99,
e-mail: okraj@ukr.net*

The cooperation between Ukraine and the EU in the sphere of education and science in the framework of the EU-Ukraine Association Agreement (signed in 2014) is characterized. The political and legal aspects of cooperation between Ukraine and the EU in the sphere of education and science at present time and in the context of the implementation of the provisions of the new agreement are analyzed.

The prospects of involvement of our country to the European Education Area in the context of Ukraine's participation in the Bologna process are investigated. The educational programs financed from the budget of the European Commission are aimed at the support providing to the partner countries in reforming higher education according to the principles of the Bologna process. In May 2005 our country signed the Bologna Declaration and become an active participant in these processes.

The importance of the study of the educational policy of the EU is also determined by the immediate proximity of Ukraine and the EU and increasing interest in Ukrainian society to the opportunities and prospects of Ukraine's European aspirations at this stage and the positive dynamics of cooperation in education and prospects for implementation of the Bologna process in Ukraine. The last EU enlargement has created a completely new situation on the European continent and brought Ukraine directly to the EU borders, which affects both the relations between Ukraine and the EU, and the development of Ukraine in general.

Within the EU educational policy and the EU external assistance programs, the EU is implementing several activities in education, which supplement internal EU programs. Particular attention is paid to the higher education system, which plays a key role in the development of modern society, contributing to the social, cultural and economic development, promoting the pan-ethical and cultural values and preparing the future leaders. Ukraine is also an active member of the European educational programs and projects, including: Tempus, Erasmus Mundus External Cooperation Window, Erasmus Mundus and Jean Monnet Programme.

Since 2014 the EU has introduced new programs in education and science such as educational program Erasmus +, uniting all the above-mentioned programs under one roof for the period 2014-2020, which supports projects, partnerships, events and mobility in education, training, youth and sport, as well as research program Horizon 2020. The concepts, implementation mechanisms of cooperation between Ukraine and the EU in the spheres of education and research in the context of the Association Agreement and on the basis of prospects of Ukraine's participation in these new European programs are described.

Thus, besides the actual European integration in education, through the education system the awareness of the broadest ranges of Ukrainian citizenship need of the fullest possible realization

of general strategic course of Ukraine's integration into European and international structures to protect its national interests and realization of spiritual and intellectual potential of the Ukrainian people to benefit of present and future generations can be actively generated.

Key words: European Union (EU), the educational policy of the EU, the European educational area, Ukraine, EU-Ukraine Association Agreement, Erasmus Mundus, Tempus, Erasmus+, Horizon 2020.

СОГЛАШЕНИЕ ОБ АССОЦИИИ МЕЖДУ ЕВРОПЕЙСКИМ СОЮЗОМ И УКРАИНОЙ: СОТРУДНИЧЕСТВО В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ

Оксана Краевская

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Сечевых Стрельцов, 19, 79000 г. Львов, Украина, тел. (032)239-46-56,
e-mail: okraj@ukr.net*

Охарактеризованы сотрудничество между Украиной и ЕС в сфере образования и науки в соответствии с Соглашением об ассоциации между Украиной и ЕС, подписанным в 2014 г. Выяснено политические и правовые аспекты сотрудничества между Украиной и ЕС по вопросам образования и науки на современном этапе и в контексте имплементации положений нового соглашения. Исследованы перспективы привлечения нашего государства в Европейское образовательное пространство в контексте участия Украины в Болонском процессе, ведь образовательные программы, которые финансируют из бюджета ЕС, имеют целью оказание поддержки странам-партнёрам в реформировании системы высшего образования в соответствии с принципами Болонского процесса. В мае 2005 наше государство подписало Болонскую декларацию и стало активным участником этих процессов.

Важность исследования образовательной политики ЕС обуславливается также непосредственным соседством Украины и ЕС и ростом интереса украинского общества к возможностям и перспективам реализации евроинтеграционных стремлений Украины на современном этапе, использования положительной динамики сотрудничества в образовательной сфере и перспектив внедрения Болонского процесса в Украине. Последнее расширение ЕС создало принципиально новую ситуацию на Европейском континенте и приблизило границы ЕС непосредственно к границам Украины, что влияет как на отношения между Украиной и ЕС, так и на развитие Украины в целом.

В рамках образовательной политики ЕС и программ внешней помощи Европейский Союз внедряет ряд мероприятий в сфере образования, которые дополняют внутренние программы ЕС. Особое внимание уделено системе высшего образования, которая играет ключевую роль в развитии современного общества, содействуя социальному, культурному и экономическому развитию, популяризации общеевропейских этических и культурных ценностей и подготовке лидеров будущего. Украина также является активным участником европейских образовательных программ и проектов, среди ко-

торых: Темпус, Эразмус Мундус, Окно внешнего сотрудничества Эразмус Мундус и Программа Жана Моне.

С 2014 г. ЕС вводит новые программы в сфере образования и науки - ими стали образовательная программа Эразмус +, которая объединила все вышеуказанные программы под одной крышей на период 2014–2020 гг., и поддерживает проекты, партнерства, мероприятия и мобильность в сфере образования, подготовки, молодежи и спорта, а также научно-исследовательская программа Горизонт 2020. Описаны концепции, механизмы реализации сотрудничества между Украиной и ЕС в образовательной и научных сферах в контексте реализации соглашения об ассоциации на основе использования передового опыта, а также перспективы участия Украины в этих новых европейских программах.

Итак, кроме собственно евроинтеграции в образовательной сфере, через систему образования активно можно сформировать осознание широкими слоями украинского гражданства необходимости как можно более полной реализации всего стратегического курса Украины на интеграцию в европейские и мировые структуры с целью защиты собственных национальных интересов и реализации духовного и интеллектуального потенциала украинского народа на благо нынешних и будущих поколений.

Ключевые слова: Европейский Союз (ЕС), образовательная политика ЕС, европейское образовательное пространство, Украина, Соглашение об ассоциации между Украиной и ЕС, Erasmus Mundus, Tempus, Erasmus+, Horizon 2020.